

1/2
Jordi Puig i Voltet (hesover)

Què fan quan fan campana?

Qui més qui menys, tothom ha fet campana. El problema és passar de l'anècdota a l'**absentisme escolar**

AINHOA BOIX
FOTO: GETTY IMAGES

Què tenen en comú les pel·lícules *El club dels cinc*, *Ments perilloses* i *Rebels*? Que totes són nord-americanes i que totes retraten un tipus de jove: aquell que, per rebel·lia, passotisme i absència d'un referent patern, fa campana per passar una estona amb la colla i buscar en el seu grup d'iguals l'afecte i atenció que no troba a casa. Aquell que, com que no fa cas de les normes establertes, està condemnat al fracàs escolar i a un futur gens esperançador. I que té a veure aquest personatge de ficció amb la majoria d'adolescents que, com ell, fan campana al nostre país? Molt poc. Perquè ni tots els joves que falten a classe ho fan perquè siguin mals estudiants, ni amb la seva actitud pretenen reptar professors i pares, i encara menys fan campana perquè provinguin d'una família desestructurada.

Com indica el Pla Integral de Millora de l'Escolarització i Tractament de l'Absentisme Escolar a Barcelona, i confirma el psicòleg, psicopedagog i president de l'Associació Catalana de Psicopedagogia i Orientació (ACPO), Jaume Francesch, fer campana no és sinònim d'absentisme escolar. Quan parlem de fer campana ens referim al fet que els estudiants falten de manera puntual. L'absentisme escolar, en canvi, és l'absència reiterada i no justificada de l'alumne en edat d'escolaritat, pràctica que es con-

verteix en una avantsala de l'abandó escolar.

"Fer campana és, avui, diferent del fenomen de l'absentisme, que té diverses formes i agafa una altra dimensió. Fer campana pot ser una posició disconforme, de rebel·lia amb la norma. Té a veure amb el mateix procés adolescent", explica Francesch.

Perquè quedi més clara la diferència entre tots dos conceptes i, sobretot, per tranquil·litzar pares i mares, posem un cas real: el del Pablo Martínez, un estudiant de filosofia que aquest any té el seu primer contacte amb la universitat. Si féssim un seguiment de la seva assistència a classe i ens baséssim en el sistema de valors de Hollywood, possiblement el qualificariem d'estudiant poc aplicat: de les prop de 280 hores lectives que té el primer trimestre de curs, ha faltat a més de 20. No obstant això, el qualificatiu de "poc aplicat" no té res a veure amb aquest jove: quan el Pablo no va a la facultat, no ho fa per anar-se'n amb els seus amics a fer un volt, sinó perquè s'ha quedat adormit o perquè vol preparar-se algun examen de la carrera o del conservatori, centre on estudia el cinquè any de música. Ho fa ara que és major d'edat i ho feia l'any passat quan encara era estudiant de batxillerat i havia de justificar les seves faltes a professors i pares. Els seus progenitors ho saben i ho entenen: la música és la seva passió, i la filosofia, un vehicle per ampliar els seus coneixements i per

ocupar les hores lliures que li deixa l'estudi del contrabaix.

Un altre exemple: Elena Chafer, una jove d'Ontinyent (València) que cursa primer de gestió comercial i màrqueting al CIPFP Ausiàs March. Malgrat que aquests estudis corresponen a una FP de grau superior, aquesta adolescent ha de justificar la seva absència de classe a professors i tutor i moltes vegades no pot: algunes de les seves faltes acadèmiques estan relacionades amb la preparació d'exàmens per a l'escola i d'altres amb mobilitzacions estudiantils contra les retallades en educació. Que és bona estudiant ho diuen les seves notes: de moment, ha aprovat totes les assignatures i parla amb entusiasme dels seus estudis.

Absentisme escolar

Però, encara que molts dels adolescents que falten a classe ho fan de manera esporàdica i sense conseqüències greus per al seu futur acadèmic, no podem caure en el mateix error que els guionistes de cinema nord-americans i donar l'esquena a una realitat que preocupa cada vegada més a polítics i educadors: l'alt percentatge d'abandonament escolar que registren Catalunya i l'Estat i l'absentisme que hi ha abans que s'arribi a aquest punt. Segons l'informe PISA de l'any 2012, el 26,5% dels joves d'entre 18 i 24 anys van abandonar els estudis a Espanya i, segons el mateix document però de l'any 2009, un de cada tres alumnes

REBEL·LIA. Moltes vegades, el fet de fer campana és només un acte de rebel·lia propi de l'adolescència, sovint per la influència dels amics.

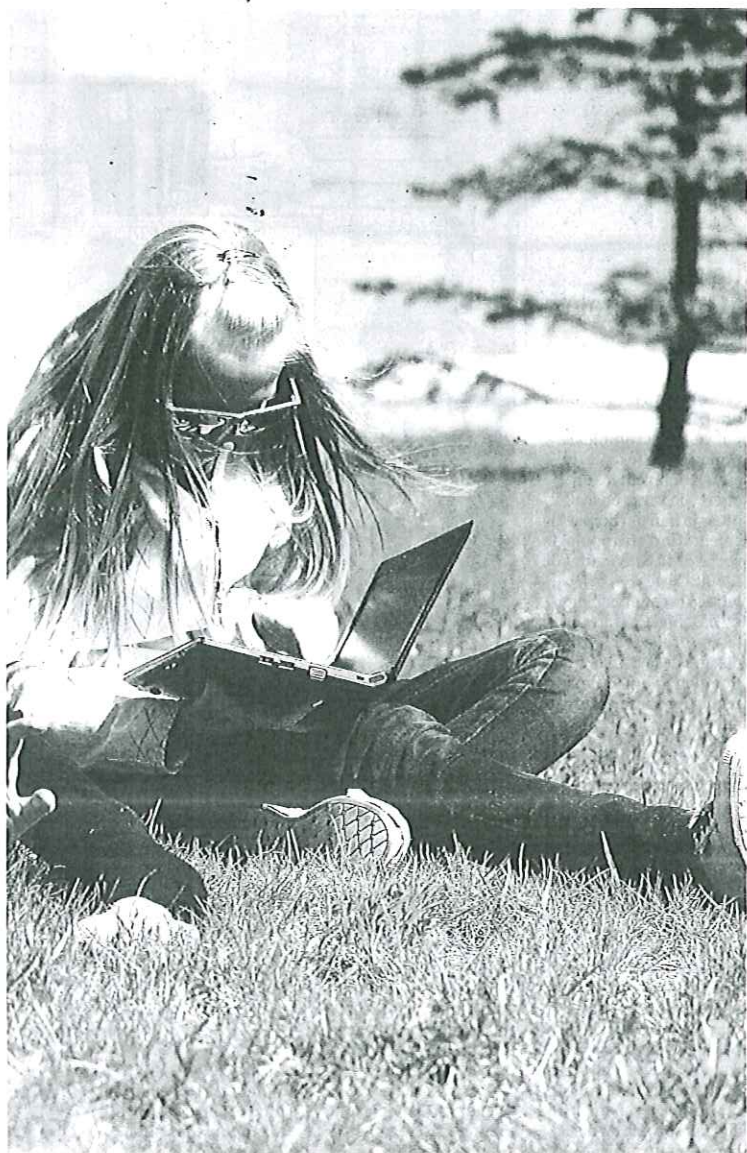
L'informe PISA del 2012 indica que el 26,5% dels joves de 18 a 24 anys van deixar els estudis

"Fer campana té a veure amb el mateix procés adolescent", diu el psicòleg Jaume Francesch

de l'Estat falta a classe de manera regular. Unes xifres que ens situen per sota de països com Eslovènia, la República Txeca i Polònia i al mateix nivell que Portugal, Itàlia, Romania i el Regne Unit. ¿Això vol dir que el sistema educatiu no està a l'altura? "No exactament", comenta Jordi Puig. Per aquest doctor en pedagogia i membre de la junta de govern del Col·legi de Pedagogs de Catalunya, és necessari abordar el problema de manera global i, a més de tenir en compte variables educatives, fer atenció a altres factors que l'OCDE no considera a l'hora d'elaborar el seu informe PISA. "El fet de comparar-nos amb un país nòrdic és força complicat perquè les variables no són les matei-

xes. Per exemple, Finlàndia és un país que té sis milions d'habitants repartits en una superfície molt gran. A més, hi ha el clima: és molt fred i la major part del dia la gent és a casa seva, a la feina o a l'escola. I també la immigració: quin percentatge d'immigració té aquest país?", es pregunta aquest professional, que, encara que reconeix que és molt difícil determinar quines són les causes de l'absentisme i el posterior abandonament escolar, fixa la mirada en les institucions educatives, els progenitors i el context socioeducatiu i econòmic en què es troba l'estudiant. Uns indicadors als quals també fa referència el psicòleg i vicepresident de l'Associació Catalana per a l'Orientació, Andrés González,

i que amplia, a més, amb un quart element: la motivació de l'alumne respecte a l'estudi. "Jo penso que es fa campanya primer perquè l'institut no compleix les teves expectatives, perquè no saps per a què serveix anar a classe o perquè el teu grup d'amics fa campanya i t'hi afegeixes. També pot ser que la situació econòmica a casa no sigui gaire bona i hagi de treballar o t'hagis d'encarregar dels teus germans", explica aquest expert.

Figura paterna

Encara que les altes taxes d'absentisme escolar del nostre país no recauen només en un sol col·lectiu, és cert que els progenitors, com a educadors i referents afectius, juguen un important paper tant en la prevenció com en

l'eradicació d'aquesta pràctica. Ho indica Jaume Francesch, que defensa que els pares s'impliquin més en l'educació dels fills i ho fa des del respecte a l'adolescent i a les seves decisions com a persona adulta.

"L'acompanyament és segurament la mesura més adequada. Acompanyar no és decidir, acompanyar és estar al costat, orientar, ajudar a construir decisions pròpies sense imposar el criteri adult", comenta aquest psicopedagog, que recorda que, perquè el procés d'acompanyament sigui efectiu, no només cal temps, sinó també ganes de compartir experiències amb els fills. Una vegada més, pesa més la qualitat del temps que es dedica als

Moltes de les campanyes són perquè el jove decideix fer el mateix que el grup d'amics

Quan apareix l'absentisme escolar, els experts miren als pares per falta de control

Què podem fer? Quan fan campanya

Una cosa és fer campanya de tant en tant i una altra fer-ho de manera continuada. Quan això passa hi ha un problema al darrere. José Esteller, psicòleg de Cesseem Psicologia i Aprenentatge, apunta cap a una única direcció: la falta afectiva que senten aquests joves, que els porta a buscar afecte en el seu grup de joves com ells o en la mateixa llar. Perquè, com explica aquest especialista, no tots els adolescents que falten a classe ho fan per reunir-se amb els seus amics. Alguns, simplement, ho fan per fugir del col·legi i rebre atenció dels pares. Tanmateix, el que solen obtenir amb aquesta conducta són esbrucades, sermons i càstigs paternes. Unes mesures de dissuasió que Esteller considera poc efectives: a les dues primeres, pel seu caràcter reiteratiu, els joves s'hi acostumen de pressa, i la tercera, si no és immediata i intensa, perd sentit. Què cal fer llavors? Si hem arribat tard a la prevenció, hem de descobrir què els passa i valorar-los sempre. "Els pares estem acostumats a valorar el comportament extraordinàriament bé i res més. Quan el nen se sent valorat en tot el que fa, sigui en l'àmbit acadèmic o personal, és difícil que tingui poca autoestima, que tingui forats afectius i, per tant, que falti a classe".

fills que no pas la quantitat. I així ho confirma la psicòloga i logopeda especialitzada en infància i joventut Reyes López, que atribueix part de l'absentisme escolar "a la falta de control dels pares cap als seus fills, per desinterès, per una baixa i pobra comunicació i per falta d'organització a la llar", i proposa el diàleg com a única solució al problema.

"No crec que la solució sigui obligar, sinó reconduir aquests joves cap a una situació de realitat. Cal orientar-los vocacionalment i ensenyar-los a triar el camí que més beneficis els pugui portar, mai enfocat com una amenaça o un càstig. La força, el crit o l'amenaça no serveixen per a res", conclou.

L'explorador reprimit

Jaume Funes

Jo en sé, però l'altre sap el que jo no sé

Tornen els dies de les opcions escolars. En el cas de la secundària, pares i mares escolliran en quina escola passaran l'adolescència els seus fills. Ja havia comentat en aquesta mateixa columna que, malauradament, les jornades de portes obertes no sempre eren *jornades de portes obertes*. Es venen productes escolars i poques vegades proposes per compartir una manera d'educar. Ara, llegint l'experiència del Banc del Temps Escolar, que ha publicat l'associació Salut i Família (www.saludfamilia.es), penso en si les escoles ofereixen i les famílies valoren formes d'aprendre i de créixer en les quals tingui algun paper l'altre, el company, el grup classe. Sabem que el punt de partida de tots dos tendeix a ser tenir una clientela en què no estiguin gaire representades les *males companyies*, i que domini una bona dosi de qualitats i coneixements acadèmics. L'altre, el que seu al costat a l'aula, representa un acompanyant qualificat del nostre bon adolescent a qui es demana, simplement, no distorsionar.

Aprenentatge en l'adolescència

Tanmateix, coneixem de manera fea tres aspectes claus de l'aprenentatge a l'adolescència. El primer, com es construeix la identitat escolar i, de rebot, la pròpia. Els nois i noies *desastre* descriuen molt bé com a l'escola els feien sentir tontos. Havien de prendre consciència que no sabien res i, després, que no eren res. En segon lloc, no és cert que els bons alumnes ho sàpiguen tot. Tenen moltes mancances de sabers necessaris per a la vida. Finalment, també sabem que la millor manera d'aprendre és ajudar un altre a fer que aprengui.

L'inici d'un període escolar sempre hauria de començar per dues activitats. Preguntar i posar per escrit tot allò que cada alumne creu que sap i sap fer. Tenir per escrit la llista del que voldrien saber, i el que suggerim que haurien de saber i no saben. El Banc del Temps Escolar no és altra cosa que treballar de manera que quedi constància que tothom sap i pot ensenyar alguna cosa que el company no sap; provocar desitjos per saber, valorant diferents sabers que un altre domina; trobar atractiu en el fet d'ensenyar a canvi d'aprendre. Si ja fa temps que —malgrat les lleis— el paper del professorat no és la transmissió del coneixement sinó la mediació educativa i integració dels aprenentatges, per què ens consta tant acceptar que aprenguin ensenyant a un altre el que saben?

Jaume Funes és psicòleg, educador i periodista

